

”En mappe til Klassiker samlingen”

af Anders Hjorth-Jørgensen

Det er ikke kun i dag, *Illustrerede Klassikere* taler til ”samlergenet”. Det gjorde udgivelsen allerede i 1956. Nr. 9 -16 rummede nedenstående tekst på bagsidens inderside - en tekst, der inspirerede den kreative læser til selv af lave en mappe til sikker opbevaring af samlingen.

Og der var mange, der samlede. I nr. 17 og de følgende numre var nævnte tekst erstattet af denne under overskriften *En dejlig bogsamling!*:

”Således sagde en ung mand forleden, da vi traf ham ved kiosken, hvor han plejer at købe sine Klassikere. Han er lærling på et forsikringskontor og læser til student på aftenkursus.

”Jeg har alle de numre, der er udkommet, og hele familien derhjemme er lige så glade for dem som jeg selv.” - ”Hvilken jeg synes bedst om? - Det er nemmere at svare på det modsatte. Der er lige en enkelt, som jeg ikke bryder mig særligt om, men smag og behag er jo forskellig, og jeg synes, de allesammen har været interessante.” - ”Nej jeg har ikke læst nogen af dem bagefter i originaludgaven, men jeg skal nok have fat i dem senere. Men min far har da både hentet Klodernes Kamp og den om Livingstone hjem.”

Under dette udsagn stod teksten ”ALLE læser - ALLE samler ILLUSTREREDE KLASSIKERE”.

Fra nr. 23 blev der givet ekstra næring til samlermanien, for under overskriften *Mangler du nogen af*

Klassikerne? kunne denne tekst læses: ”Hvis du ikke har alle de hidtil udkomne numre af de Illustrerede Klassikere og ikke kan få dem hos bladhandleren, så sender vi dem gerne. På posthuset eller hos landpostbudet kan du få et postgiro indbetalingskort. En af kuponerne på kortet er beregnet til meddelelser til modtageren. Skriv på bagsiden af denne kupon de numre du ønsker og indbetal beløbet kr. 1,50 pr. stk. plus 40 øre i porto, og de manglende numre kommer med posten.”

Fra nr. 33 blev det muligt at få indbundet Klassikerne - 12 ad gangen - i rødt bind med guldtryk på ryggen for kr. 3,25 pr. bind (se side 116). Denne service vedblev forlaget med at tilbyde indtil 1964, hvor den fra nr. 165 blev erstattet af tilbud om samlebind i plastik til en pris af kr. 6,-. Hvert bind kunne rumme 12 hæfter, som blev fastholdt af ”smidige stålstænger” (se side 170).

En mappe til Klassiker samlingen!

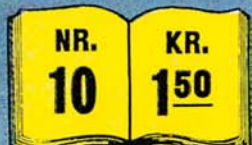
Det er ikke rart at have sine klassikere liggende og flyde rundt omkring, hvor de let kan komme til skade. Lav en samlemappe selv. Den er let at lave til en, to eller flere klassikere. Find et pænt stykke pap af passende tykkelse. Et stort æskelåg eller lignende. Læg en opslået klassiker ud på papstykket og mærk den nøjagtige størrelse af. Læg 1 eller 2 cm til bredden, til ryg, efter det antal klassikere, der skal være i mappen. Skær papstykket ud med en skarp kniv. Afsæt $\frac{1}{2}$ cm på hver side af midterlinien og skær forsigtigt en rille ned i pappet på begge sider. Derefter kan pappet let foldes, så ryggen står skarp, og klassikerne kan indsættes og holdes fast med en gummisnor gennem midtersiderne.

Illustrerede KLASSIKERE

De bedste fortællinger af
verdens største forfattere

HVORDAN JEG FANDT LIVINGSTONE

AF SIR HENRY M. STANLEY

I 1800-tallet var Afrika endnu et uudforsket kontinent og derfor genstand for utallige opdagelsesrejser. Europæiske søfarere havde siden slutningen af 1400-tallet medvirket til at kortlægge kyststrækningerne lang Atlanterhavet og Det Indiske Ocean med efterfølgende europæisk kolonisering som resultat. Men det indre af Afrika, ”det mørke Afrika”, var endnu ukendt land.

Et af de store spørgsmål var Nilens udspring?

Man vidste, at Nilens to grene, Den Hvide Nil fra syd og Den Blå Nil fra øst, løb sammen i Jartún i Sudan til en flod på sin vej mod Middelhavet. I 1770'erne forestod den skotske opdagelsesrejsende James Bruce en ekspedition, som bragte ham fra Tanasøen i Ethiopien til Jartún. Dermed var Den Blå Nils udspring bevist. Men hvor havde Den Hvide Nil sit udspring?

John Hanning Speke

Richard Francis Burton

Flere ekspeditioner drog mod syd ad Den Hvide Nil, men først i 1858 nærmede man sig en løsning. Her nåede den engelske opdagelsesrejsende John Hanning Speke frem til den sydlige bred af en stor sø, som han gav navnet Victoria-søen efter den regerende britiske dronning. Speke havde som mål sammen med Richard Francis Burton at udforske de store søer i Centralafrika. Da han så ud over den enorme Victoria-sø, var han overbevist om, at her stod han foran Den Hvide Nils kilde.

Dr. Livingstone formoder jeg

Af Anders Hjorth-Jørgensen

Henry Morton Stanley

Burton lå samtidig syg i en lejr ved Tanganyika-søen. Han blev rasende over Spekes skræslende påstand om at have fundet Nilens kilde, fordi han savnede et sikkert bevis.

Det gjorde dem til fjender for livet og medførte efterfølgende ophidsede diskussioner mellem dem indbyrdes og i videnskabelige kredse i England i det hele taget for og imod Spekes påstand.

Men det gav også næring til nye ekspeditioner. Den skotske opdagelsesrejsende og missionær David Livingstone fejlede i sit forsøg på at verificere Spekes påstand. Han kom for langt vestpå, så han i stedet kom til at udforske Congofloden og dens udløbere.

Det blev i stedet den amerikanske opdagelsesrejsende, Henry Morton Stanley, der bekræftede Spekes påstand, idet han omkringsejlede hele Victoria-søen og efterfølgende kunne fortælle om de enorme vandmasser, der væltede ud af søen ved Rippon-faldene i søens nordlige ende.

DAVID LIVINGSTONE

... blev født i Blantyre, South Lanarkshire, Scotland den 19. marts 1813. Han studerede græsk, medicin og teologi ved universitetet i Glasgow og rejste derefter til London, hvor han sluttede sig til London Missionary Society. Her fik han efterhånden titel af præst.

I 1840 gik han i land i Afrika, hvor han i en årrække arbejdede som missionær i det, der nu hedder Botswana. Herfra drog han flere gange ud for at finde et passende sted for en ny missionsstation, hvilket gav ham kendskab til den endnu uudforskede del af Afrika. Efterhånden følte han da også, at han mere hans mission var at udforske Afrika mere end at omvende afrikanere til kristendommen. En årsag hertil kunne være, at det indtil 1848 kun var lykkedes ham at omvende en enkelt høvding, som dog hurtigt vendte tilbage til sin gamle tro, fordi den tillod ham at have flere koner!

1852–56 udforskede han mere målrettet Centralafrika og kunne som den første europæer beskue Mosioa-Tunya (”røgen der tordner”) vandfaldet. Det gav han, som der var tradition for dengang, navnet Victoria-faldene.

David Livingstone

Bomulds møllen i Blantyre, hvor Livingstone blev født, hvor familien boede i en lille lejlighed, og hvor alle - voksne som børn - til gengæld leverede arbejdskraft til spinderiet. Når arbejdsdagen var til ende, var der også sørget for børnenes skolegang - om aftenen!

1858-64 var Livingstone leder af en ekspedition, som skulle udforske Zambezi-floden i det sydøstlige Afrika. Under denne ekspedition - i 1863 - døde han kone Mary, som han havde været gift med siden 1845, og som trofast havde deltaget i hans øvrige ekspeditioner.

Da resultaterne af ekspeditionen ikke var som forventet, blev Livingstone beordret tilbage til England i 1864 og først i 1866 kunne han igen vende tilbage til Afrika.

Denne gang havde han til opgave at undersøge påstanden om, at Victoria-søen var den ene af Nilens kilder. I stedet fandt han Lualaba-floden, som flyder ud i Congo-floden, og mente, at dette var Nilens udspring. Under denne ekspedition blev han syg, og i 1869 havde verden igennem længere tid ikke fået livstegn fra ham. Så der var grundlag for endnu en ekspedition.

HENRY MORTON STANLEY

Denne ekspedition blev ledet af journalisten Henry Morton Stanley. Han blev født udenfor ægteskab i Denbigh, Denbighshire, Wales den 28. januar 1841 og fik navnet John Rowlands. Efter barndom på børnehjem og en almindelig skoleuddannelse drog han som 18-årig til USA, hvor han blev gode venner med en købmand med efternavnet Stanley.

Det tog han til sig og kaldte sig efterfølgende for Henry Morton Stanley. Under den amerikanske borgerkrig gjorde han tjeneste i både Sydstaternes og Nordstaternes hære.

I 1867 blev han ansat af oberst Samuel Forster Tappan fra Indian Peace Commission som korrespondent for at dække kommissionens arbejde for en lang række aviser.

Stanley blev dog snart ansat af James Gordon Bennett til kun at skrive for dennes avis, New York Herald.

Han blev en af Heralds udenrigskorrespondenter og som sådan fik han i 1869 til opgave af Bennetts søn, James Gordon Bennett, Jr., at finde den tilsyneladende forsvundne David Livingstone.

Ifølge Stanleys eget udsagn spurgte han denne, hvor store udgifter, han kunne tillade sig?

Svaret lød: "Hæv £1,000 nu, og når de er brugt, hæv så endnu £1,000, og når de er brugt, hæv endnu £1,000, og så videre - MEN FIND LIVINGSTONE!"

DR. LIVINGSTONE FORMODER JEG?

Stanley rejste til Zanzibar og udrustede en ekspedition med det bedste af alt det nødvendige. Det krævede

Henry M. Stanley udklædt som opdagelsesrejsende!

ikke mindre end 200 bærere. Med dem drog han ind i "det mørke Afrika", men først efter to år lykkedes det ham at finde Livingstone. Det skete den 10. november 1871 i Ujiji nær Tanganyika-søen i det nuværende Tanzania. Ifølge Stanley selv udtalte han ved mødet den nu klassiske sætning: "Dr. Livingstone, formoder jeg?"

Med disse ord, slutter *Illustrerede Klassikere* nr. 10, men ikke fortællingen om Stanley og Livingstone. I tiden derefter udforskede Livingstone og Stanley sammen området mellem Tanganyika- og Victoriasø-

Stik, som viser, hvordan man i samtiden forestillede sig mødet mellem Henry M. Stanley og David Livingstone.

Stanley med sin trofaste våbenbærer Kalulu, som han fik som gave efter en stammekrig i Tabora i 1871.

erne og konstaterede, at der ikke var direkte forbindelse mellem de to søer. Victoria-søen sendte sit vand ud i Nilen, mens Tanganyika-søens vand løb ud i Congo-floden og videre ud i Atlanterhavet.

Ved sin tilbagevenden til USA skrev Stanley *How I Found Livingstone in Central Africa*.

Sammen med den britiske avis *Daily Telegraph* finansierede *New York Herald* derefter endnu en ekspedition til Centralafrika.

I februar 1875 foretog Stanley først en sejlads langs Victoria-søens bred i sin transportable dampbåd, *Lady Alice*, og fandt Rippon Falls. Derefter fortsatte han mod syd gennem Afrikas Great Rift Valley og i foråret 1876 nåede han Tanganyika-søen, som han også omkringsejlede i *Lady Alice*. Han fandt søens hovedudløb, Lukuga floden, som han fulgte til det sammenløbet med Lualaba-floden. Ad denne drog han mod nord til Nyangwe - på det tidspunkt det fjerneste punkt i det indre af Afrika, nået af både arabere og europæere.

Her rekrutterede han en bevæbnet hær på 700 mænd ledet af den berygtede afrikansk-arabiske slavehandler Tip-

poo Tib. Denne førte ekspeditionen til en række katarakter, der senere blev navngivet Stanley Falls.

Den lille hær var efter Stanleys mening nødvendig, for "de vilde respekterer kun tvang, magt, fasthed og beslutsomhed". Der gik næppe en dag uden sammenstød med "morderiske" afrikanere, selvom det oftest var Stanleys mænd, der optrådte som aggressorer og dræbte de indfødte.

Kort tid efter et angreb foretaget af afrikanere i krigskanoer, forlod Tip-poo Tibs hær Stanleys ekspedition.

På trods af dette valgte Stanley at fortsætte sin udforskning og kortlægning af Congos flodsystemer og den 9. august 1877 kunne han i Boma se ud over Atlanterhavet.

I løbet af 999 dage havde han krydset Afrika fra øst til vest og havde bevist, at Congo-flodens kilde var Lualaba floden og at sidstnævnte ikke, som Livingstone ellers havde påstået, var Nilens kilde.

Af de 356 mænd, der begav sig ud på ekspeditionen var kun 114 tilbage, da den nåede Boma. Resten var enten døde eller deserteret. Om dette og ekspeditionen kan man læse i Stanleys bog fra 1878, *Through the Dark Continent*.

Stanleys bedrifter vakte den belgiske kong Leopold II's interesse og fra 1879-84 gennemførte Stanley en ekspedition, som kortlagde Congo og dannede grundlaget for den belgiske kolonimagts senere brutale fremfærd i og udnyttelse af området.

Henry Morton Stanley var en kontroversiel person. Han udsatte sig selv for store strabadser og gjorde store opdagelser. Men han forstod også at iscenesætte sig selv og få økonomisk udbytte af dette. Men hans omgivelser måtte som nævnt også betale prisen for det. I sine senere år måtte han bruge megen energi på at

forsvare sig imod beskyldninger om, at hans Afrika-ekspeditioner – som rigtigt var - havde været præget af ubarmhjertig vold og brutalitet. Han døde den 9. maj 1904.

HJERTET UNDER MVULA TRÆET

Stanley havde forsøgt at overtale Livingstone til at rejse med tilbage til Europa, men denne nægtede. Han forblev syg og forpint i Afrika, indtil hans mission her var tilendebragt. Men sygdommen gjorde ham konfus og i slutningen af sit liv han sværet ved at styre sin dømmekraft. Hvor han tidligere havde bekæmpet slavehandelen, accepterede han nu hjælp fra arabiske slavehandlere, som blot udnyttede ham til at få kontakt til lokalbefolkningen og dermed let adgang til slaver.

Han døde af malaria den 1. maj 1873 i høvdingen Cazembes by ved den sydlige bred af Bangweulu-søen i det nuværende Zambia.

Livingstones hjerte blev begravet under et Mvula-træ tæt ved det sted, hvor han døde. Hans lig blev derefter af hans tro tjenere Chuna og Susi båret over tusinde miles og derefter sejlet til England, hvor han blev begravet i Westminster Abbey.

I 1938 instruerede Henry Kings Spencer Tracy som Stanley og Cedric Hardwicke som Livingstone.

I USA blev *How I Found Livingstone* trykt i to oplag. Hæftets indhold forblev uforandret med malet forside af uanavngiven kunstner.

Salvatore (Sal) A. Trapani (1927-99) - begyndte sin tegneseriekarriere i 1949 med arbejder for forlagene Hillman og Gilmor. I de følgende år tegnede han romantik-, western-, krimi- og skræktegneserier for flere forlag, bl.a. var han fra 1954 bidragsyder til *Toby's Tales of Horror*. På dette tidspunkt og indtil 1961 arbejdede han også for *Charlton* - bl.a. på diverse sf-serier - og det var netop dette forlags tegnere, *Al Kanter* entreerede med, da samarbejdet med *Jerry Iger Shop* (se bog 5) begyndte at knirke - et tegnerfællesskab, som *Trapani* var medlem af 1950-53. Derfor kom *Trapani* til at stå som hovedtegner på to numre af *Classics Illustrated*, ligesom han også blev bidragsyder til *Classics Illustrated Special Issues* (se bog 4). Efter 1961-65 at have været "artistic director" for *Cambia Animation* tegnede han bl.a. til *Warren's* skrækhæfter *Eerie* og *Creepy*, som på dansk fik titlen *Gru*.

Udgivet første gang
i USA som *Classics Illustrated* nr. 115 i januar 1954.
Udgivet på dansk som *Illustrerede Klassikere* nr. 9 i et enkelt oplag i 1956.
Også udgivet som *Stjerneklassiker* nr. 41.

Manus:
Ukendt

Tegninger:
Sal Trapani og
Sal Finocchiaro

Hulk tegnet af Herb Trimpe og rentegnet af Sal Trapani.

Ligeledes arbejdede han for DC på forlagets fantasy-, skræk- og mysteriehæfter.

I 1970'erne og -80'erne leverede han bidrag til DC's *Doom Patrol*, *Green Lantern*, *Wonder Woman*, *Teen Titans* og *Superman*. Fra 1973 drog *Marvel* nytte af hans talent i magasinerne *Kull* og *Planet of the Apes* og som rentegner i bl.a. *Daredevil*, *Hulk*, *Werewolf* og *Ghost Rider*. Hos *Dell* blev det i 1960'erne bl.a. til bidrag til *Dr. Who* og *Flying Saucers* og hos *Gold Key* til *Boris Karloff*, *Tales of Mystery* og *Twilight Zone*. Hos *Gilberton* havde *Trapani* ansvaret for 2 *Classics Illustrated* titler: *How I Found Livingstone* (CI-115 - sammen med *Sal Finocchiaro*) og *Wild Bill Hickok* (CI-121 - sammen med *Medio Iorio*).

Sal Finocchiaro - ud over nævnte bidrag til *Classics Illustrated* er han krediteret for at levere skræk- og romantiktegneserier til forlaget *Stanley* 1953-55. I samme periode havde han tilknytning til *Charlton*, hvilket skaffede ham arbejde på *How I Found Livingstone* sammen med *Trapani*.

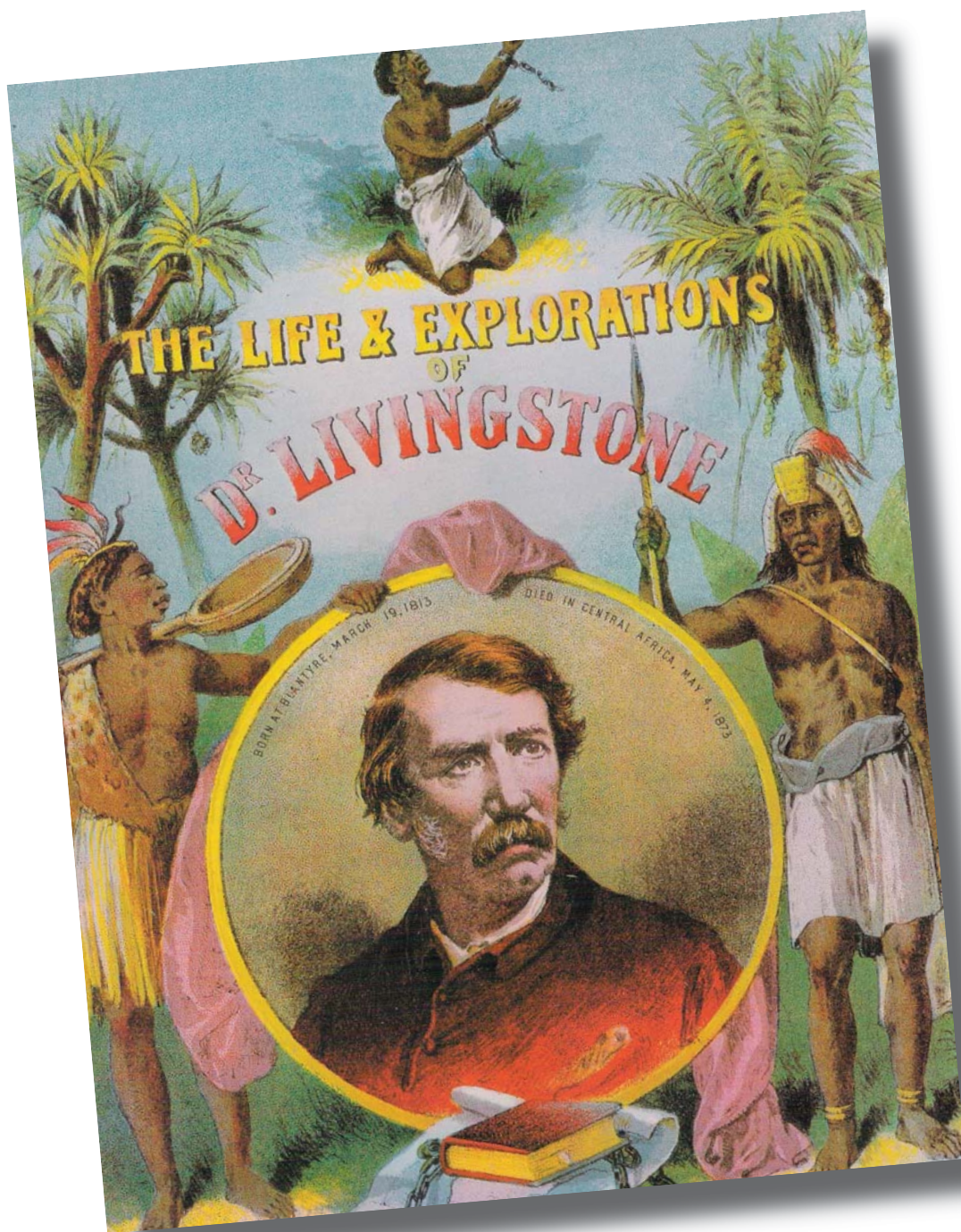
Den amerikanske udgave ...

... og den engelske!

Stjerneklassiker nr.41

Forside til John S. Roberts Livingstone-biografi
The Life and Explorations of Dr. Livingstone,
udgivet af Glasgow-forlaget McGready, Thomson
& Nevin i 1875 - to år efter Livingstones død.

Hele teksten til
How I Found Livingstone
kan downloades fra og
læses på orinalsproget engelsk på
<http://www.gutenberg.org/etext/5157>